

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina

CANTON SARAJEVO
Government

Broj: 02-04-19851-27/20
Sarajevo, 11.06.2020. godine

Na osnovu člana 26. i 28. stav (4) Zakona o Vladi Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj: 36/14 - Novi prečišćeni tekst i 37/14 – Ispravka) Vlada Kantona Sarajevo, na **20.** sjednici održanoj **11.06.2020.** godine, donijela je

ZAKLJUČAK

1. Prima se na znanje Informacija o zaštiti zraka u Kantonu Sarajevo, koju je pripremio Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo.
2. Informacija iz tačke 1. ovog Zaključka dostavlja se Skupštini Kantona Sarajevo, informativno.

P R E M I J E R

Mario Nenadić

Dostaviti:

1. Predsjedavajući Skupštine Kantona Sarajevo,
2. Skupština Kantona Sarajevo,
3. Zamjenici predsjedavajućeg Skupštine Kantona Sarajevo (3x),
4. Premijer Kantona Sarajevo,
5. Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo,
6. Evidencija,
7. A r h i v a.

web: <http://vlada.ks.gov.ba>
e-mail: vlada@vlada.ks.gov.ba
Tel: + 387(0)33 562-068, 562-070
Fax: + 387(0)33 562-211
Sarajevo, Reisa Džemaludina Čauševića 1

**Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
KANTON SARAJEVO
MINISTARSTVO PROSTORNOG UREĐENJA, GRAĐENJA I ZAŠTITE OKOLIŠA**

**INFORMACIJA O ZAŠTITI ZRAKA
U KANTONU SARAJEVO**

Sarajevo, 10.06.2020. godine

UVOD

Zaključkom Kolegija Skupštine Kantona Sarajevo broj 01-04-298-1/20 od 01.06.2020.godine Vlada Kantona je zadužena da za 26. radnu sjednicu Skupštine Kantona Sarajevo, koja će se održati 16.06.2020.godine, pripremi informaciju o aerozagađenju u Kantonu Sarajevo.

U tom smislu, pripremljena je Informacija o zaštiti zraka za period 15.februar do 31.maj 2020.godine, kao i aktivnosti koje se preduzimaju s ciljem poboljšanja kvaliteta zraka.

MONITORING KVALITETA ZRAKA

Kao što smo već izvijestili u Informaciji koju je razmatrala Skupština Kantona na Sjednici održanoj 25.02.2020.godine, Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša vrši kontinuirani monitoring zagađujućih materija u zraku putem pet automatskih stanica koje su smještene na lokacijama Vijećnica, Otoka, Ilidža (stacionarna i mobilna stanica) i Ilijaš. U planu je osposobljavanje mobilne stanice novim analizatorima da bi se ista mogla prebacivati na lokalitete na kojima nemamo mjerenja.

Kvalitet zraka u Kantonu Sarajevo trenutno obuhvaća monitoring koncentracija za slijedeće praćene polutante: ugljen monoksid (CO), azotne okside (NO_x), sumpordioksid (SO₂) i ozon (O₃), frakcije PM čestica (PM 1.; 2,5; 4 i 10, te ukupne čestice), meterološke parametre (brzinu, smjer vjetrova, vlažnost, temperaturu, pritisak, količinu padavina).

Sve automatske stanice su informatički uvezane i prosječne satne vrijednosti zagađujućih materija se mogu pratiti na web stranici monitoringa kvaliteta zraka:

<https://www.kvalitetzraka.ba/>, koja se nalazi na web stranicama Vlade Kantona i Ministarstva prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša.

U skladu sa Pravilnikom o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvalitete zraka ("Službene novine FBiH" br.1/12) i Odlukom o zaštiti i poboljšanju kvaliteta zraka u Kantonu Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo" br.23/16) Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo vrši monitoring kvaliteta zraka na području Kantona Sarajevo. Predmetna obaveza Zavoda je regulisana Ugovorom potpisanim sa Ministarstvom prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša, koji je mijenjan više puta, a zadnji je zaključen 03.04.2019.godine. Shodno Ugovoru, Zavod za javno zdravstvo pored obavljanja poslova monitoringa kvaliteta zraka putem automatskih stanica, obezbjeđuje, između ostalog, njihov nesmetan rad u smislu zamjene rezervnih dijelova i potrošnog materijala u skladu sa sredstvima koja obezbjeđuje Ministarstvo u Budžetu Kantona, vrši validaciju i analizu podataka, obezbjeđuje prenos podataka sa stanica na server, održava web stranicu monitoringa kvaliteta zraka itd.

Funkcionisanje mreže automatskih stanica i stanje kvaliteta zraka u periodu februar - maj 2020.g.

U periodu od februara do kraja aprila 2020.godine zabilježene su poteškoće i prestanak rada velikog broja analizatora za monitoring kvaliteta zraka.

U februaru svi analizatori su operativni osim na automatskoj stanici Vijećnica za mjerenje SO₂, NO_x i CO zbog ranijih kvarova sa protokom. Problemi primijećeni u radu PM₁₀ analizatora Vijećnica, koji nije imao kontinuirana mjerenja od 19. do 22.02. Odnešen na servis 25.02. i vraćen 29.02. Također, analizator PM₁₀/PM_{2,5} na Ilidži je imao problema u radu 28. i

29.02., nakon intervencije servisa – ponovno radi. PM₁₀ analizator na Mobilnoj stanici već od ranije ne radi zbog poznatog kvara sa mjerачem protoka. BTEX ne radi od ranije zbog problema sa povećanom potrošnjom gasa i konstantnim prekidima u radu sa greškama na uređaju (potreban servis).

U martu PM₁₀ analizator na autom.stanici Vijećnica je prestao sa radom 18.03., na Otoci 10.03. zbog nedostatka trake – osnovnog repromaterijala. 20.03. gase se analizatori na autom stanici Otoka, odnosno 26.03. na Mobilnoj stanici – razlog isti, nedostatak filtera – osnovog repromaterijala.

U aprilu je 03.04. ugašen analizator SO₂ na autom.stanici Ilidža, odnosno 06.04. i analizatori NO_x i SO₂ na autom.stanici Ilijaš zbog nedostatka filtera (kako bi se spriječilo daljnje oštećenje usljed zaprljanja). Također 03.04. prestao je s radom i PM₁₀ analizator na automatskoj stanici Ilijaš (nedostatak trake).

Od 06.04. do 29.04. jedina mjerenja koja su se radila su PM₁₀/PM₄ na automatskoj stanici Ilidža, gdje analizator ne zahtijeva zamijenu nikakvog potrošnog materijala.

Tabela 1. prikaz datuma prestanka mjerenja

Automatskastanica	Analizator	Prestanak rada	Vrsta defekta
Vijećnica	PM10	mart/2020.	Nema filter trake
	NO _x	18.12.2019.	Dijagnosticiran kvar, potreban rezervni dio
	SO ₂	1.1.2020.	Dijagnosticiran kvar, potreban rezervni dio
	CO	6.12.2019.	Dijagnosticiran kvar, potreban rezervni dio
Otoka	PM10	10.3.2020.	Nema filter trake
	NO _x	20.3.2020.	Nema filtera
	SO ₂	20.3.2020.	
	O ₃	20.3.2020.	
Mobilna	PM10	23.11.2019.	Dijagnosticiran kvar, potreban rezervni dio
	NO _x	26.3.2020.	Nema filtera
	SO ₂	26.3.2020.	
	O ₃	26.3.2020.	
Ilijaš	PM10	3.4.2020.	Nema filter trake
	NO _x	6.4.2020.	Nema filtera
	SO ₂	6.4.2020.	
Ilidža	PM10	RADI	
	PM2.5	RADI	
	SO ₂	3.4.2020.	Nema filtera

Sporazumom sa jednim od dobavljača Ministarstvo je omogućilo da se izvrši posudba potrošnog materijala koji dobavljač ima na stanju, a koji će se vratiti čim se realizira postupak nabavke potrošnog materijala i rezervnih dijelova koji zbog vrste postupka zahtjeva nešto duži period realizacije pod uslovom da nema žalbi.

29.04. i 30.04. izvršeno je ponovno pokretanje svih analizatora uz asistenciju i eksternu provjeru rada analizatora od strane ovlaštenog servisa.

Zabilježena prekoračenja tolerantnih vrijednosti na stanicama

Od polutanata koji najviše bilježe prekoračenja prosječnih dnevnih tolerantnih vrijednosti su čestice PM₁₀ na svim stanicama i sumpor dioksid koji je povećan jedino na lokalitetu Ilijaša. Glavni problem kada su u pitanju praćeni polutanti je prekoračenje tolerantnih vrijednosti (52,5 µ/m³ za 2020.) za čvrste čestice u zraku PM₁₀.

Na lokalitetu **polumobilne stanice na Otoci** izmjerene koncentracije sumpordioksida, azotnih oksida i ozona ne prelaze propisane tolerantne vrijednosti. Jedino prekoračenje je zabilježeno tokom jednog dana za koncentraciju PM₁₀.

Na lokalitetu **Iliđe -Mobilna stanica** mjerenja postoje samo za period od 01.05. do 05.05. i 30.05. do 31.05.. Veliki problem predstavlja dio koji vrši prikupljanje podataka, a koji je predviđen za nabavku u okviru rezervnih dijelova i potrošnog materijala.

Na lokalitetu **automatske stanice Vijećnica** izmjerene koncentracije za sumpor dioksid, ugljen monoksid, azotne okside nisu zabilježila prekoračenja, dok je za PM₁₀ zabilježeno četiri dana prekoračenje tolerantne vrijednosti.

Na lokalitetu **automatske stanice Ilijaš** izmjerene koncentracije za sumpor dioksid i azotne okside ne prelaze dozvoljene tolerantne vrijednosti, dok za PM₁₀ jedan dan zabilježeno prekoračenje tolerantne vrijednosti.

Na lokalitetu **Iliđe –stacionarna stanica na krovu Doma zdravlja**: vrijednosti koncentracija za sumpor dioksid nisu bilježile prekoračenja, a za PM₁₀ je zabilježeno jedan dan prekoračenje tolerantne vrijednosti.

Kvalitet zraka tokom maja na svim stanicama je zadovoljavajući prema poređenju sa predhodnim godinama za isti period, ali i sa zakonskom regulativom. Stanice su osposobljene i uz manje probleme analizatori su nastavili kontinuirano mjerenje. Nisu zabilježena prekoračenja tolerantnih vrijednosti osim za PM₁₀ koji je povremeno na svim stanicama bilježio prekoračenja. Ako se uzme u obzir da su prosječne dnevne temperature bile dosta niske i da su kućna ložišta i tokom maja radila kao lokalni izvori emisija, možemo biti zadovoljni sa kvalitetom zraka u ovom periodu. Može se zaključiti da su pokrenuti svi analizatori gdje se mogla uraditi manja popravka ili koji su samo zahtjevali potrošni materijal.

Kao jedan od problema koji se javio je i problem prenosa podataka iz baze podataka mjerenja na web stranicu. Postojeća web stranica je zastarjela svojim dizajnom i iako je nabavljen novi web server nije u mogućnosti podržati staru web stranicu. Prvobitno je pokušano sa projektom UNDP da bi tokom februara ove godine ustanovljeno da neće doći do realizacije ovog projekta. Ovakva vrsta zahvata zahtjeva specijalizovane firme za koje ni jedna dostupna nije imala rješenje, naročito u periodu prestanka rada većine firmi.

Ugovorom između Ministarstva i Zavoda je utvrđeno, da, pored navedenog, Zavod provodi i postupke javne nabavke robe, radova i usluga potrebnih za poslove monitoringa kvaliteta zraka u slučajevima kad Ministarstvo nije u mogućnosti provesti iste.

Budući da Ministarstvo ne raspolaže kadrovima vezano za javne nabavke, do sada je Zavod za javno zdravstvo vršio sve nabavke u skladu sa Ugovorom.

U tom smislu Zavod je tokom 2019.godine, pored nabavke opreme iz kredita, realizovao i nabavku usluge kalibracije analizatora, kao i rezervnih dijelova i potrošnog materijala za automatske stanice.

Prema provedenoj tenderskoj proceduri od strane Zavoda za javno zdravstvo, Ministarstvo je 08.11.2019.godine zaključilo Ugovor za nabavku i isporuku rezervnih dijelova i potrošnog

materijala za automatske stanice za monitoring kvaliteta zraka sa firmom EUNOIA d.o.o. Istočno Sarajevo. Ugovorom se isporučilac obavezao da će najkasnije u roku od 30 dana isporučiti ugovorenu robu, odnosno rezervne dijelove.

Budući da Isporučilac robe nije ispunio obavezu ni do 06.02.2020.godine, Ministarstvo je jednostrano raskinulo Ugovor, a 07.02.2020.godine je hitno zatražilo od Zavoda za javno zdravstvo da pokrene postupak neposredne pogodbe za nabavku nužnih neophodnih rezervnih dijelova, kako stanice ne bi prestale sa radom.

Uslijed različitih okolnosti, nabavka nije izvršena, tako da je Zavod, prema Informaciji koja je dostavljena Ministarstvu 28.04.2020.godine, preventivno odlučio da isključi većinu analizatora da bi se spriječilo kvarenje uređaja.

Stoga je tokom marta i aprila mjeseca, monitoring kvaliteta zraka bio u potpunosti obustavljen.

Zbog svega navedenog, Ministarstvo je tražilo saglasnost Vlade Kantona da se **ne izvrši** plaćanje usluge Zavodu za javno zdravstvo, pošto ista nije ni osigurana u martu i aprilu mjesecu tekuće godine.

Kako je problem dijelom prouzrokovan i stavom Zavoda prema obavljanju tendera u ime Ministarstva, pokrenute su aktivnosti na reviziji Ugovora i prevazilaženju novonastalog stanja, o čemu će Ministarstvo upoznati Vladu Kantona.

Shodno Ugovoru, Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo upravlja mrežom stanica, obezbjeđuje kontinuirani rad automatskih stanica, vrši održavanje stanica, njihovo servisiranje, validaciju i analizu podataka, te ostale dogovorene poslove. Za ove usluge, na mjesečnom nivou Zavodu se doznačavaju sredstva u iznosu od 10.500 KM. Troškovi obuhvaćeni ovim iznosom odnose se na angažovanje stručnog osoblja (60% sredstava), materijalne troškove i usluge servisiranja stanica.

Ugovorom između Ministarstva i Zavoda je predviđeno, da Zavod provodi i postupke javne nabavke robe, radova i usluga potrebnih za poslove monitoringa kvaliteta zraka u slučajevima kada Ministarstvo nije u mogućnosti provesti iste. Budući da Ministarstvo ne raspolaže kadrovima vezano za javne nabavke, Zavod je od 2015.godine u cjelosti obavljao ove poslove.

U tom smislu u toku 2019.godine provedeni su svi planirani postupci javnih nabavki u ime Ministarstva i to nabavka:

- web servera za potrebe prikupljanja podataka o monitoringu kvaliteta zraka,
- rezervnih dijelova i potrošnog materijala za automatske stanice,
- usluge kalibracije analizatora,
- opreme koja se finansira iz kredita:

a) Analizatora i prateće opreme za praćenje azotnih oksida i amonijaka,

b) Analizatora i prateće opreme za mjerenje sumpornih jedinjenja,

c) Analizatora za praćenje oksida karbona,

d) Opreme za uzorkovanje, analizatora za praćenje karbona, opreme za pripremu uzoraka i prateću opremu automatske mobilne stanice je poništen, jer nijedna dostavljena ponuda nije bila prihvatljiva.

Počevši od septembra 2019.godine, Zavod za javno zdravstvo je u par navrata informisao Ministarstvo da zbog nedostatka kadrova, te Mišljenja Agencije za javne nabavke BiH, ne

može vršiti nabavke u ime Ministarstva, budući da se ne predviđa mogućnost provođenja nabavke u ime jednog Ugovornog organa od strane drugog.

S obzirom na to, da Zakon o javnim nabavkama predviđa i izuzetak od navedenog, odnosno da se nabavka može izvršiti ako ugovorni organ nema raspoložive kadrove, kao što je slučaj sa Ministarstvom, nije se mogao prihvatiti prijedlog Zavoda da se u potpunosti oslobode obaveze provođenja nabavki, tim prije što se bez napr. kalibracije ili izmjene rezervnih dijelova dovodi u pitanje sposobnost Zavoda da pruža predmetnu uslugu.

Takođe, iako je odabran izvođač, nije izvršena kalibracija analizatora zato što stanice treba prethodno kompletno servisirati, a za što je preduslov zamjena neophodnih rezervnih dijelova. U međuvremenu nije pokrenuta ni ponovna nabavka analizatora i prateće opreme za poništene lotove (za 4 od ukupno 7 lotova), koji se finansiraju iz kreditnih sredstava osiguranih u 2019.godini. Za tri lota su potpisani ugovori i u proceduri je nabavka analizatora.

Rezervni dijelovi koji su posuđeni će poslužiti kratko vrijeme, tako da treba hitno pristupiti nabavci na teret sredstava Budžeta u 2020.godini. Od 01.05. su stanice u funkciji i Zavod periodično dostavlja podatke Ministarstvu o izmjerenim vrijednostima. Podaci se objavljuju povremeno i na web stranici u dijelu "Obavještenja", ali nema on line konekcije. Od 18.05.2020.godine, Zavod je prestao unositi izmjerene vrijednosti koncentracija polutanata na web stranicu uz obrazloženje da Zavod nije potpisao produženje Ugovora za zakup cloud sistema sa pružaocem navedene usluge, te da će u narednom periodu to učiniti.

Pravci daljeg djelovanja u oblasti monitoringa kvaliteta zraka

Ministarstvo je planiralo da, u saradnji sa Zavodom, u narednom mjesecu uradi provjeru svih meteoroloških senzora, te nakon zamjene pojedinih dijelova i potrošnog materijala, da organizuje obavljanje generalni servis stanica.

U toku je otklanjanje kvara na web stranici radi omogućavanja prikaza vrijednosti kao jedna od mjera koja predhodi dugoročnijem rješenju izrade nove aplikacije koja bi uključivala niz izmjena npr. indeksiranje, dodavanje analizatora koji vrše mjerenja, ali koji zbog postojeće postavke se ne prikazuju na web stranici.

Imajući u vidu značaj nastale probleme u vršenju javnih nabavki od strane Zavoda, obavljen je dogovor sa Stručnom službom za zajedničke poslove Kantona, da preuzme obavezu provođenja javnih nabavki u budućem periodu. Zbog specifičnih nabavki, Stručnoj službi će biti pružena stručna pomoć od strane predstavnika Zavoda i Ministarstva. Tako bi ubuduće Stručna služba provodila nabavku nove opreme i automatskih stanica, koje su vlasništvo Kantona, a takođe bi provela nabavku rezervnih dijelova kroz metod okvirnog trogodišnjeg sporazuma. U 2020.godini nije potrebna usluga kalibracije, dok će se za iduću godinu odluka naknadno donijeti. Zavod treba obavljati nabavke, bez kojih ne može pružati ugovorenu uslugu, kao što je servisiranje opreme, web prikaz podataka i sl.

Kako se pomenutim promjenama smanjuje obim poslova, a u martu i aprilu 2020.godine Zavod nije obavljao ugovorene poslove, Vlada Kantona se, na prijedlog Ministarstva, saglasila da se ne izvrši isplata naknade Zavodu za navedene mjesece, te da se Ministarstvo promijeni Ugovor u dijelu smanjenja obima poslova u dijelu provođenja javnih nabavki, a samim tim i naknade na 6.000 KM.

Inače, nužno je izvršiti redefinisavanje Ugovora i u drugim aspektima o čemu će se u narednom periodu obaviti dogovori i pripremiti cjeloviti inovirani Ugovor za 2021.godinu.

Ovim putem naglašavamo da je Vlada Kantona u januaru 2020.godine usvojila Elaborat uspostave Centra za upravljanje kvalitetom zraka u Kantonu Sarajevo.

Osnivanjem Centra bi se uspostavila kvalitetna organizaciona struktura, osigurali stručni kadrovi i smanjila potreba za angažovanjem eksternih organizacija kroz vlastito obavljanje posla, te omogućilo dobijanje relevantnih i pravilno vrednovanih podataka o kvalitetu zraka koji bi se saopštavali javnosti i koji bi se koristili za predlaganje sanacionih i razvojnih mjera. Elaborat ne predviđa da Centar u početku preuzme dosadašnje poslove monitoringa Zavoda za javno zdravstvo, ali je intencija da isti proširi djelatnost i preraste u Agenciju za mjerenje različitih parametara o stanju i opterećenju okoliša, kako predviđaju članovi članovi 22. i 40. Zakona o zaštiti okoliša FBiH ("Službene novine FBiH" br. 33/03 i 38/09)

AKTIVNOSTI KOJE SE REALIZUJU U VEZI PROVOĐENJA PROPISA IZ OBLASTI ZAŠTITE ZRAKA

Provođenje Plana interventnih mjera u slučajevima prekomjerne zagađenosti zraka

U periodu 15.februar do 31.maj 2020.g., u skladu sa Planom interventnih mjera u slučajevima prekomjerne zagađenosti zraka ("Službene novina Kantona Sarajevo" broj 44/19), u Kantonu Sarajevo nije bilo proglašenja epizoda zagađenosti kvaliteta zraka.

U poglavlju III Plana je propisano da: "Svi subjekti zaduženi za primjenu Plana dužni su, u periodu od 15.11. tekuće do 15.03. naredne godine, dostaviti zbirnu informaciju o poduzetim mjerama tokom trajanja epizode povećanih koncentracija zagađujućih materija u zraku".

Međutim, do sada je Ministarstvu dostavljena zbirna informaciju samo od Kantonalne uprave za inspeksijske poslove, dok ostali subjekti zaduženi za primjenu Plana, nisu izvršili svoju obavezu.

Naglašavamo, da su navedene informacije jako bitne u cilju analize mjera koje su se provodile (ili se nisu provodile) u periodu proglašenja epizoda zagađenosti zraka u proteklom zimskom periodu, te će ovo Ministarstvo intenzivirati aktivnosti na dobijanju istih.

Zahtjevi za postupanja i inspeksijski nadzor

Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša, u dijelu zaštite zraka, ostvaruje intenzivnu saradnju sa Kantonalnom upravom za inspeksijske poslove.

Shodno odredbama Odluke o zaštiti i poboljšanju kvaliteta zraka u Kantonu Sarajevo ("Sl. novine Kantona Sarajevo", broj 23/16) i odredbama Plana interventnih mjera u slučajevima prekomjerne zagađenosti zraka u Kantonu Sarajevo ("Sl. novine Kantona Sarajevo" broj 44/19) poslove inspeksijskog nadzora ispred KUIP-e vrše inspektori zaštite okoliša, tržišno-turistički inspektori, saobraćajni inspektori, te kantonalni komunalni i kantonalni urbanističko-građevinski inspektori. Inspektori KUIP-a saraduju i sa ostalim organima zaduženim za primjenu Plana. U cilju efikasnosti, a na osnovu ranijeg iskustva i prakse, inspeksijski nadzori se prvenstveno vrše na mjestima i kod subjekata koji bitno utiču ili mogu uticati na povećanje zagađenja, a prije svega prioritet predstavlja kontrola subjekata koji su u prethodnoj sezoni ili ranije evidentirani kao prekršioци Odluke.

Obzirom na veliki broj subjekata nadzora, prirodu i obim nadzora, treba naglasiti da poslove inspektora zaštite okoliša u Kantonu Sarajevu obavljaju dva (2) inspektora, a da poslove komunalne inspekcije vrše tri (3) inspektora uz napomenu da komunalnoj inspekciji u radu pomažu komunalni redari. Takođe, jasno je da u periodu visokih koncentracija zagađujućih

materija u zraku, ove inspekcije imaju povećan obim posla obzirom na veliki broj prijava od strane građana i pravnih lica.

KUIP-e je omogućila građanima da prijave vrše na način koji je njima prihvatljiv, tako da se prijave primaju direktno od građana, putem dežurnih brojeva telefona, putem viber telefona, te na mail adrese. Po svim prijavama pokreću se postupci inspekcijskog nadzora od strane nadležnih inspekcija, a po potrebi se formiraju timovi inspektora. Nakon provedenog postupka u skladu sa utvrđenim stanjem poduzimaju se sve odgovarajuće zakonom predviđene mjere, a podnosioci zahtjeva obavještavaju o istom. Takođe, KUIP-e pokreće postupke po zahtjevu Vlade, Ministarstava, na osnovu zastupničkih pitanja. Prioriteti u radu se usklađuju sa dostavljenim zahtjevima i podacima sa terena.

U periodu pandemije, kao i sve ostale institucije, i KUIP je obustavio sve svoje aktivnosti u ovoj oblasti.

Krajem aprila 2020.g. nastavljena je saradnja Ministarstva i KUIP-a. Ministarstvo je uputilo zahtjev za nadležno postupanje u smislu kontrole operatora koji nisu izvršili mjerenja emisije iz postrojenja za sagorijevanje u 2019.godini u skladu sa članom 34. Odluke o zaštiti i poboljšanju kvaliteta zraka u Kantonu Sarajevo ("Službene novine KS" broj 23/16).

Naime, Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona je, u saradnji sa Zavodom za informatiku i statistiku KS izvršilo analizu i konstatovalo da 315 operatora, koji su evidentirani u Registru emisija iz pogona za sagorijevanje, nije izvršilo svoju obavezu, te je upućen zahtjev za izvršenje inspekcijskog nadzora nad istim i nadležno postupanje. Kontrola je u toku.

Takođe je zatraženo da, u cilju ažuriranja podataka iz Registra, inspekcija izvrši dopunjavanje nedostajućih podataka, te da Ministarstvu nastavi dostavljati podatke o operatorima koji se ne nalaze u našoj bazi, a podliježu obavezi monitoringa emisija iz postrojenja za sagorijevanje.

Polen monitoring zraka

U okviru nadležnosti za vršenje polen monitoringa u Kantonu Sarajevo, propisanih članom 7. Pravilnika o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka („Službene novine FBiH“ broj 1/12), te u funkciji očuvanja javnog zdravlja i blagovremenog upozoravanja osoba alergičnih na polen, Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo od 2007.godine podržava rad Laboratorije za palinologiju Centra za ekologiju i prirodne resurse "Akademik Sulejman Redžić" Prirodno-matematičkog fakulteta u Sarajevu.

Polen monitoring se vrši putem dvije stanice za praćenje koncentracije polena, uzimanjem uzoraka zraka i utvrđivanje koncentracije polena od marta do oktobra mjeseca. Stanice se nalaze na krovu Prirodno-matematičkog fakulteta (Pofalići) i na krovu Općine Stari grad. Takođe, vrši se praćenje fenologije alergogenih biljaka, informisanje alergičara o koncentracijama polena u zraku, kao i sedmično i godišnje izvještavanje Ministarstva prostornog uređenja i zaštite okoliša o koncentracijama polena određenih alergogenih biljnih vrsta na području Sarajeva.

Ministarstvo je takođe obezbijedilo pravovremeno obavještavanje građana Kantona o koncentracijama polena u zraku putem web stranice Centra: (<http://www.pmf.unsa.ba/cep-sr/>) i stranice Ministarstva prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša (<http://www.mpz.ks.gov.ba>) u dijelu "Koncentracije polena".

S obzirom na pandemiju virusa COVID-19, te zbog pridržavanja svih mjera koje su propisale Nadležne institucije, u toku proteklog perioda nije vršen monitoring polena na području Kantona Sarajevo. Međutim, nakon popuštanja mjera zabrane, počeo se vršiti monitoring polena i sve prateće aktivnosti. Prikupljeni su već prvi uzorci i pripremljeni su preparati, te će se u narednom periodu obavljati aktivno izvještavanje putem web stranice.

AKTIVNOSTI KOJE SE REALIZUJU U FUNKCIJI POBOLJŠANJA KVALITETA ZRAKA

U cilju poboljšanja kvaliteta zraka u Kantonu Sarajevo Ministarstvo u saradnji sa drugim stručnim licima i institucijama na različitim nivoima vlasti, provodi različite aktivnosti i mjere.

Donošenje Odluke o zaštiti i poboljšanju kvaliteta zraka

- Ministarstvo je nastavilo aktivnosti na pripremi Odluke o izmjenama i dopunama Odluke o zaštiti i poboljšanju kvaliteta zraka u Kantonu Sarajevo. Glavna intencija izmjena i dopuna važeće Odluke je implementacija rezultata i preporuka Studije izvodivosti o proširenju i unapređenju sistema daljinskog grijanja u Kantonu Sarajevo i Studije ventilacionih koridora i uticaja visoke gradnje na kvalitet zraka, urađene Metodologije za ocjenu uticaja na kvalitet zraka za nove zahvate u prostoru, kao i regulisanje emisija iz individualnih ložišta.

Izrada Metodologije za ocjenu uticaja na kvalitet zraka za nove zahvate u prostoru

Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša je u saradnji sa Zavodom za planiranje razvoja Kantona Sarajevo i stručnih institucija iz oblasti zaštite zraka, završilo projekat izrade metodologije za ocjenu uticaja na kvalitet zraka za nove zahvate u prostoru, i proračun baznog disperzionog modela za potrebe prostornog planiranja u KS. U okviru projekta je urađen Registar emisija iz saobraćaja i Registar iz individualnih ložišta, te završena nova kategorizacija područja Kantona Sarajevo u odnosu na kvalitet zraka, koji je javno prezentiran.

Ovo je važan iskorak u planiranju gradnje na području Kantona Sarajevo na način da će Zavod za planiranje KS, korištenjem najsavremenijih metoda i alata koji se koriste u Evropi i svijetu, biti obučen i mjerodavan da procjeni uticaj nove gradnje na kvalitet zraka u KS. Kroz ovaj projekt izvršeno je prikupljanje podataka i proračun uticaja glavnih izvora zagađenja, a što se odnosi na kotlovnice, saobraćaj i po prvi put uticaj kućnih ložišta na polutante PM10, SO2 i NOx. Modelom disperzije utvrđeni su dijelovi Kantona gdje kućna ložišta imaju najveće emisije polutanata i izračunat je njihov uticaj na zrak. Disperzioni model koji će se u budućnosti koristiti u Sarajevu je razvijen i proglašen referentnim modelom od strane Njemačke Agencije za zaštitu okoliša.

Projektom će biti određene zone zabrane gradnje novih izvora onečišćenja u dijelovima gdje je zagađenost prekomjerna.

Treba istaći da će kroz obavezu koja će biti unesena u Odluku o izmjenama i dopunama Odluke o zaštiti i poboljšanju kvaliteta zraka u Kantonu Sarajevo, investitor morati pribaviti mišljenje Zavoda za planiranje razvoja o uticaju konkretnog zahvata na kvalitet zraka, a Zavod će korištenjem disperzionog modela, utvrditi da li će novi zahvat u prostoru imati negativan uticaj na kvalitet zraka.

Kao rezultat projekta izvršeno je zoniranje (kategorizacija) KS sa aspekta kvaliteta zraka te su određene zone na kojima će biti zabranjena izgradnja novih izvora zagađenja za one polutante

za koje je utvrđeno prekoračenje graničnih vrijednosti. Karta zona će postati sastavni dio navedene Odluke.

Studija o urbanim ventilacionim koridorima i uticaja visokih zgrada na kvalitet zraka u Kantonu Sarajevo.

- U okviru Projekta Zelenog kantonalnog akcionog plana (GCAP) u saradnji sa Evropskom bankom za obnovu i razvoj - EBRD uz finansijsku podršku Vlade Japana obezbjeđena je izrada Studije o urbanim ventilacionim koridorima i uticaja visokih zgrada na kvalitet zraka u Kantonu Sarajevo. Za izradu Akcionog plana angažovan je konsultantski Konzorcij sastavljen od međunarodnih i lokalnih stručnjaka iz firmi Atkins, HCL Consulting i LDK. Studija je definisala ventilacione koridore za provjetravanje na kojima bi nastavak gradnje bio onemogućen, a u cilju poboljšanja stanja kvaliteta zraka i zaštite zdravlja ljudi. Ova studija je izrađena na osnovu zakonskih i prostorno-planskih zahtjeva sa ciljem preventivnog djelovanja, te sprečavanja daljeg opterećenja sarajevske kotline koja ima ograničene mogućnosti samoprečišćavanja zraka.

- Vlada Kantona Sarajevo je na sjednici održanoj 06.02.2020. godine usvojila „Studiju o urbanim ventilacionim koridorima i uticaju visokih zgrada“.

- Takođe i Skupština Kantona Sarajevo je na sjednici održanoj dana 25.02.2020. godine razmatrajući inicijativu zastupnika Igora Stojanovića, donijela Zaključak br.01-04-3436-6/20 od 25.02.2020. godine kojim se zadužuju Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša i Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo, da na osnovu zaključaka i preporuka sadržanih u "Studiji o urbanim ventilacionim koridorima i uticaju visokih zgrada" ubrzaju pripremu Odluke o izmjenama i dopunama Odluke o zaštiti i poboljšanju kvaliteta zraka u Kantonu Sarajevo. Istim Zaključkom se zadužuju nosioci pripreme i izrade planske dokumentacije (Grad, općine i Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo), da prilikom donošenja nove, odnosno izmjena i dopuna važeće planske dokumentacije, kao i planova čija je izrada u toku, provode zaključke i preporuke sadržane u "Studiji o urbanim ventilacionim koridorima i uticaju visokih zgrada", usvojenoj od strane Vlade Kantona Sarajevo, kao i uslove koje je potrebno poštovati, prema važećem Urbanističkom planu Grada Sarajeva od 1985-2015. godine (kao planu višeg reda), donesenom 1990. godine od strane Skupštine grada Sarajeva, a čiji prečišćen tekst je 1999. godine utvrdila Zakonodavno-pravna komisija Skupštine Kantona Sarajevo.

Saradnja sa Švedskom agencijom za zaštitu okoliša

- Švedska agencija za zaštitu okoliša (SEPA) u okviru projekta "Podrška Bosni i Hercegovini u poboljšanju kvaliteta zraka i upravljanja kvalitetom zraka" radi na formiranju Registra emisija i na izradi Studije porijekla emisija na području Kantona Sarajevo. Projekat finansira Švedska međunarodna razvojna agencija (SIDA), a odnosi se na realizaciju aktivnosti predviđenih Programom o kvaliteti zraka.

Dostavljen je prijedlog projekta za ograničavanje saobraćaja u centralnim dijelovima grada, kao posebna komponenta pomoći Kantonu Sarajevo u ovom Programu.

Ambasada Švedske u Bosni i Hercegovini je finansirala nabavku napredne opreme za istraživanje zagađenosti zraka u Kantonu Sarajevu u vrijednosti od 300.000 KM, koja je u decembru 2019.godine isporučena Mašinskom fakultetu u Sarajevu. Proces javne nabavke je izvršio Razvojni program ujedinjenih nacija (UNDP). Projektom će biti obezbjeđena simultana mjerenja vertikalnih profila temperature i koncentracija lebdećih čestica, mjerenja inovativnim mobilnim stanicama na tlu sa visokom vremenskom i prostornom rezolucijom, kao i kompjutersko modeliranje sa realnim ulaznim podacima.

Švedski hidrometeorološki zavod je, s tim u vezi, uputio svim akterima realizacije programa, poziv za radionicu koja će se održati 25. i 26. marta u Tuzli, zajedno sa stručnjacima iz ove oblasti, a s ciljem razmjene iskustava o pripremi Registra emisija zagađujućih materija u zrak. Nažalost, radionica se zbog s obzirom na pandemiju virusa COVID-19, otkazana.

Ističemo da je saradnja Ministarstva i Švedskog hidrometeorološkog zavoda nastavljena u periodu uvođenja restriktivnih mjera.

Ministarstvo je, za potrebe izrade Studije porijekla emisija na području Kantona Sarajevo, kao i za izradu Projekta ograničavanja saobraćaja u centralnim dijelovima grada, dostavilo svu raspoloživu dokumentaciju, Registre emisija za područje Kantona Sarajevo za 2010. i 2013. godinu, rezultate modeliranja kvaliteta zraka u KS, GIS podloge za saobraćajnice, domaćinstva i privredne subjekte, emisione faktore, podatke o strukturi i starosti vozila itd. Takođe, predstavnici Švedskog hidrometeorološkog zavoda su, u cilju sagledavanja mogućnosti i načina realizacije Projekta ograničavanja saobraćaja u Kantonu Sarajevo, Ministarstvu dostavili i neke Studije i istraživanja koja su korištena za istu svrhu u Štokholmu. U navedeni Projekat je uključeno i Ministarstvo saobraćaja.

Energijska efikasnost

U okviru realizacije Projekta "Zeleni ekonomski razvoj", u izvještajnom periodu nastavljena je uspješna saradnja sa UNDP-ijem na provođenju mjera povećanja energijske efikasnosti u javnom sektoru. U tom smislu, od ukupno 39 javnih objekata iz 2019. godine za dva objekta se u međuvremenu pokazalo da iz opravdanih razloga nije moguće izvršiti energijsku sanaciju, za njih šest su u tekućoj godini nastavljene aktivnosti na okončanju mašinskih radova, dok je za preostale objekte ili izvršena u potpunosti energijska obnova ili je ista u završnoj fazi, odnosno izvode se korektivni radovi nakon tehničkog prijema, te se tom smislu završetak radova očekuje u narednih 10 dana.

S druge strane, ovo Ministarstvo je i u tekućoj godini sa UNDP-ijem (putem Vlade Švedske), i menadžmentima javnih objekata obezbijedilo značajna sredstva za provođenje mjera povećanja energijske efikasnosti na ukupno devet javnih objekata. U tom smislu, u narednom periodu planirano je razmatranje i dobijanje od strane Vlade Kantona Sarajevo saglasnosti na sporazum sa UNDP-ijem, potpisivanje istog, provođenje nabavki po pravilima UNDP-ija, vrijednost i dr.

- U funkciji unaprijeđenja kvaliteta zraka u toku 2020. godine nastavljene su aktivnosti u vezi Projekta "Energijska efikasnost u javnim objektima Kantona Sarajevo", čija bi se realizacija finansirala iz kreditnih i grant sredstava Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD). Nakon što su u skladu sa procedurama EBRD-a u februaru tekuće godine održani službeni pregovori o uslovima kredita za predmetni Projekat (koji su završeni potpisivanjem Zapisnika sa pregovora sa preciziranim uslovima, između ostalog, Nacrta ugovora o zajmu između BiH i EBRD-a, Nacrta ugovora o podršci zajma između Kantona i EBRD-a i Nacrta projektnog ugovora između ovog Ministarstva i EBRD-a), Vlada Kantona Sarajevo je dana 21.05.2020. godine donijela Zaključak kojim se utvrđuje Prijedlog Odluke o prihvatanju zaduženja po Ugovoru o zajmu između Bosne i Hercegovine i EBRD-a za Projekat energetske efikasnosti u javnim zgradama Sarajevo, te predložila Skupštini donošenje navedene Odluke. Na osnovu utvrđenih uslova zajma biće zaključen Ugovor o zajmu između Bosne i Hercegovine i EBRD-a, a nakon toga i ostali prethodno navedeni ugovori. Nakon donošenja ove odluke, Kanton

Sarajevo će potpisati Supsidijarni ugovor sa Federacijom BiH, (a Federacija BiH sa BiH), kojim će zajam biti prenesen na Kanton. Inače, Projektom je planirano provođenje mjera energetske efikasnosti 40 javnih objekata (škole, fakulteti, vrtići i javne zgrade od općeg interesa), koje uključuju termoizolaciju vanjskih zidova, termoizolaciju krovne površine, zamjenu vanjske stolarije, zamjenu energenta/ugradnju novog kotla/zamjenu postojećeg kotla, dok mjere koje se odnose na rasvjetu obuhvataju ugradnju LED rasvjetnih tijela. Energijskom obnovom očekuje se ostvarenje ukupne godišnje uštede od 13.679.965,65 kWh/a, odnosno 4.099,90 tCO₂, što je 1.740.435,14 KM na godišnjem nivou.

Vlada Kantona Sarajevo je donijela Zaključak broj: 02-05-35226-20/17 od 11.12.2017. godine kojim se usvaja „Model poboljšanja energetske efikasnosti u zgradarstvu na području Kantona Sarajevo u funkciji povećanja broja korisnika (omasovljenje)“. Istim Zaključkom zaduženo je Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo i Sarajevska regionalna razvojna agencija SERDA za realizaciju aktivnosti na implementaciji Modela EE. Potpisan je Sporazuma o realizaciji Modela EE između Vlade Kantona Sarajevo, Grada Sarajevo, općina Stari Grad, Centar, Hadžići, Vogošća, Ilijaš, Novo Sarajevo, Ilidža i Novi Grad.

U pogledu realizacije projekta Povećanja energetske efikasnosti na stambenim objektima u posljednjem periodu, prema raspoloživim sredstvima finansijera projekta za implementaciju mjera energetske efikasnosti, provedena je Javna nabavka za izbor izvođača radova detaljnog energetskog audita za ukupno 120 objekata, 25 objekata kolektivnog stanovanja i 95 objekata individualnog stanovanja. Obzirom da su trenutno završeni svi energetske auditi, te da je Radna grupa izvršila verifikaciju istih, na osnovu bodovanja po auditima, formirane su rang liste po općinama, koje je potrebno usaglasiti sa svakom općinom. Po usaglašavanju listi i Sporazuma o sufinansiranju između svih sufinansijera, Kantonalni stambeni fond raspisuje Javnu nabavku za izbor izvođača radova za objekte individualnog stanovanja, a SERDA Javni poziv za izbor projektanta za objekte kolektivnog stanovanja.

Nakon usaglašavanja listi korisnika sa općinama, općine će dati informaciju za koji broj objekata imaju obezbijedena sredstva za realizaciju u ovoj godini. Na osnovu toga će se pristupiti izvođenju radova na objektima individualnog stanovanja, a na kolektivnim će zavisiti od javne nabavke za izbor projektanta, te ako sve bude po planu krajem godine bi se trebalo krenuti i sa radovima na kolektivnim, mada zbog problematike prikupljanja sredstava među etažnim vlasnicima izglednije je da to bude u proljeće.

- U okviru Projekta „Zeleni ekonomski razvoj“ krajem novembra 2019. godine, Ministarstvo je sa UNDP-ijem potpisalo još jedan Amandman sporazuma o podjeli troškova na projektu, a u svrhu izrade 'Studije stanja energetske efikasnosti objekata u Kantonu koja koriste osobe u stanju socijalne potrebe'. Radi se o novoj aktivnosti čiji je konačni cilj energetska sanacija objekata koje koristi navedena kategorija građana koja ostvaruje pravo na subvencioniranje troškova grijanja od Kantona Sarajevo, obzirom na to, da značajan broj ovih objekata za zagrijavanje koristi okolišno neprihvatljive energente, a pored toga na istim su vrlo malo ili nikako provedene mjere povećanja energetske efikasnosti (termoizolacija krovova i zidova, promjena stolarije i dr.). Kroz Studiju će se evidentirati trenutno stanje i potrebe za energijom objekata u Kantonu Sarajevo koja koriste lica u stanju socijalne potrebe, a s ciljem povećanja energetske efikasnosti predmetnih objekata i smanjenja emisija iz individualnih ložišta, biće identifikovane mjere i predloženi optimalni paketi mjera čijom bi se implementacijom postigli najveći benefiti po smanjenje emisija u Kantonu Sarajevo. Namjera je da se kroz energetske sanacije objekata smanji potrošnja energenata za grijanje, te obezbijedi korištenje čistih

energenata, a uštedena sredstva u budžetu reinvestiraju u druge namjene. Nakon provedenog javnog poziva od strane UNDP-ija, odabran je konzorcij „Enova“ i „Ceteor“ za izradu navedene Studije. U toku su aktivnosti na izradi Studije, a u realizaciju istih je pored ovog ministarstva uključeno i Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo.

Strategija ograničenja korištenja uglja i ostalih čvrstih goriva u Kantonu Sarajevo u periodu 2021 – 2031

- Stanje kvaliteta zraka u Kantonu Sarajevo se drastično pogoršava svake zime uslijed povećanja potreba za proizvodnjom toplotne energije za grijanje. Zbog svog geografskog položaja i mikroklimatskih prilika, temperaturne inverzije koje su izražene u zimskom periodu značajno doprinose akumuliranju štetnih materija u sarajevskoj kotlini, a posebno čvrstih čestica PM10 i PM2.5. Kako bi se na sistemski način pristupilo rješavanju ovog problema, kao preduslov se postavlja izrada registra individualnih ložišta, sa svim potrebnim podacima, a kako bi se planski mogla usmjeriti sredstva i djelovalo u smjeru konačnog i trajnog rješavanja problema emisija iz ovog sektora. Registar individualnih ložišta podrazumjeva popis svih ložišta u Kantonu Sarajevo sa socijalnom kartom ugroženih kategorija.

- Strategija ograničenja korištenja uglja i ostalih čvrstih goriva će se raditi za period od 10 godina (2021 – 2031) i na osnovu prikupljenih podataka biće sačinjena liste prioriternih zona i naselja koja imaju najveći uticaj na kvaliteta zraka, kao i gdje bi se usmjevala sredstva za sanaciju i unaprjeđenje sistema grijanja individualnih objekata i njihove energijske efikasnosti, ne samo u segmentu izolacije vanjske ovojnice objekata, već i u dijelu proizvodnje, distribucije i korištenja toplotne energije u domaćinstvima.

- Ukupan iznos predviđen za realizaciju ovog projekta je 410.553,00 BAM, a finansira se od strane Kantona Sarajevo (210.540,00 KM) i UNDP-ija (200.013,00 KM).

- Okvirni period implementacije projekta: juni 2020 – decembar 2021.

Ministarstvo je za realizaciju projekta "Subvencioniranje gasnih priključaka na postojeću infrastrukturu Sarajevogasa" obezbjedilo sredstva u iznosu od 851.000,00 KM. Trenutno je u toku realizacija navedenog projekta za aplikante koji su se prijavili na Javni poziv u 2019. godini, dok su korisnici prijavljeni na Javni poziv u 2018. godini priključeni na gasnu mrežu. Ministarstvo je i ove godine obezbjedilo sredstva u iznosu od 350.000,00 KM za realizaciju projekta "Subvencioniranje gasnih priključaka na postojeću infrastrukturu Sarajevogasa". Trenutno su raspisani javni pozivi, i to Javni poziv za izbor korisnika subvencioniranja troškova rekonstrukcije unutrašnje gasne instalacije vlasnicima individualnih stambenih jedinica/objekata koji su priključeni na distributivnu gasnu mrežu do 31.12.2019. godine i Javni poziv za izbor korisnika subvencioniranja troškova izgradnje novih priključaka stambenih objekata na distributivnu gasnu mrežu.